

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سلسله خانوادہ مسلمان ۴

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين، والعاقبة للمتقين،
ولاعداوان الا على الظالمين، والصلاه والسلام
على محمد الذي ارسله ربه رحمه للعالمين و
على آله و صحبه اجمعين.

خداوند متعال به دلایل مختلف ازدواج را مشروعیت داده
از جمله :

ا. ازدواج باعث کنترل نگاه و حفظ ناموس است،

پیامبر (صلی الله علیه وسلم) می فرماید : «یا

**مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ
الْبَاءَ فَلْيَتَزَوَّجْ فَإِنَّهُ أَغْضُ لِلْبَصَرِ وَأَحْصَنُ
لِلْفَرْجِ، وَ مَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ
فَإِنَّهُ لَهُ وَجَاءٌ»** یعنی ای گروه جوانان هر کدام

از شما توان مخارج زندگی را دارد ازدواج نماید
چون برای کنترل نگاه و حفظ ناموس بسیار

مؤثر است و هر کس هم از عهدهی آن
برنمی آید روزه بگیرد چون سبب قطع شهوت
است. «احمد، بخاری، مُسلم و کتابهای سُنن این
حدیث را روایت کرده اند.

ب. تداوم نسل بشری جهت آبادانی و اصلاح کره ی

زمین، همچنانکه خداوند بیان می دارد : ﴿وَإِذْ قَالَ
رَبُّكَ لِلْمَلَأِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً ۖ
قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ
وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ ۗ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ
مَا لَا تَعْلَمُونَ ۝﴾ وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ

عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَأِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ
هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝ قَالُوا سُبْحَنَكَ
لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ
الْحَكِيمُ ۝ قَالَ يَتَفَادُمُ الَّذِينَ هُمْ بِأَسْمَائِهِمْ ۖ فَلَمَّا
أُنْبِئُهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ
غَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا
كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ۝﴾ (سوره ی بقره: ۳۰-۳۳)

زمانی (را یادآوری کن) که پروردگارت به فرشتگان گفت
: من در زمین جانشینی بیافرینم (تا به آبادانی زمین پردازد
و آن زیبانگاری و نوآوری را که برای زمین معین داشته ام

به اتمام رساند و آن انسان است. فرشتگان دریافتند که
انسان بنا به انگیزه های سرشتی زمینی اش فساد و تباهی

برپا می دارد. پس برای دانستن، نه اعتراض کردن از خدا
پرسیدند که حکمت برتری دادن انسان بر ایشان برای امر
جانشینی چیست و) گفتند : آیا در زمین کسی را بوجود
می آوری که فساد می کند و تباهی راه می اندازد و خونها
خواهد ریخت، و حال آنکه ما (پیوسته) به حمد و ستایش

و طاعت و عبادت تو مشغولیم؟ گفت : من حقایق را
می دانم که شما نمی دانید. * سپس به آدم نامه ای (اشیاء و

خواص و اسرار چیزهایی را که نوع انسان از لحاظ
پیشرفت مادی و معنوی آمادگی فراگیری آنها را داشت،
به دل او الهام کرد و بدو) همه را آموخت. سپس آنها را
به فرشتگان عرضه داشت و فرمود : اگر راست می گوئید
(و خود را برای امر جانشینی از انسان بایسته تر می بینید)

اسامی (و خواص و اسرار) اینها را برشمارید. * فرشتگان گفتند: منزهی تو، ما چیزی جز آنچه به ما آموخته‌ای نمی‌دانیم (و توانائی جاشینی را در زمین و استعداد اشتغال به امور مادی را نداریم و معترفیم که آدم موجودی شایسته‌تر از ما است و) تو دانا و حکیمی.*
فرمود: ای آدم! آنان را از نامها (و خواص و اسرار این) پدیده‌ها آگاه کن.
هنگامی که آدم (فرمان خدا را لبیک گفت و) فرشتگان را از (خواص و اسرار اشیاء و) پدیده‌ها آگاه کرد، خداوند فرمود: به شما نگفتم که من غیب (و راز) آسمانها و زمین را می‌دانم و از آنچه شما آشکار می‌کنید یا پنهان می‌داشتید، نیز آگاهم؟

- افزونی تعداد فرزندان برای تقویت بنیاد خانواده و تشکیل امتی یکپارچه تا با همکاری افراد آن زمین آباد گردد. خداوند فرزندان را نعمتی برای مردم می‌داند که باید به خاطر آن شکرگزار باشند و ناسپاسی ننمایند و با امید به رحمت خدا و ترس از عذاب اخروی پرهیزگاری پیشه کنند و به پاس پیوند خانوادگی و بندگی خدا همچون برادر یکدیگر را دوست بدارند.
خداوند در بیان اقتدار و منت فراوانش بر بندگان می‌فرماید:

﴿يَتَأْتِيَ النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا

اللَّهِ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿١﴾ (سوره نساء: ۱)

«ای مردمان! از (خشم) پروردگارتان بپرهیزید. پروردگاری که شما را از یک انسان بیافرید و (سپس) همسرش را از نوع او آفرید. و از آن دو نفر مردان و زنان فراوانی (بر روی زمین) منتشر ساخت و از (خشم) خدائی بپرهیزید که همدیگر را بدو سوگند می‌دهید، و بپرهیزید از اینکه پیوند خویشاوندی را گسیخته دارید (و صله‌ی رَحِم را نادیده گیرید) زیرا که بیگمان خداوند مراقب شماست (و کردار و رفتار شما از دیده‌ی او پنهان نمی‌ماند).»

و پیامبر (صلی الله علیه وسلم) مسلمانان را از مجرد زیستن بازداشته و به ازدواج دستور فرموده است. به ویژه مردان را به ازدواج با زنان زائو و مهربان سفارش کرده‌اند تا آروزی مباهات به فزونی امتش در قیامت به وقوع بپیوندد. انس (رضی الله عنه) روایت می‌کند که پیامبر (صلی الله علیه وسلم) به ازدواج دستور می‌داد و از زندگی مجردی به شدت نهی می‌کرد: «تَزَوَّجُوا الْوُدُودَ الْوُلُودَ فَإِنَّ مَكَاثِرَ يَوْمِ الْاَنْبِيَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»
«با زنان زائو و مهربان ازدواج نمایید چون من در قیامت به تعداد زیاد شما نزد پیامبران دیگر (علیه السلام) مباهات می‌کنم.»

این حدیث را امام احمد روایت کرده و ابن حبان در تخریج آن گفته‌است که صحیح می‌باشد. عبدالله بن عمر (رضی الله عنه) هم از پیامبر (صلی الله علیه وسلم) روایت می‌کند که:

«انكحوا أمهات الأولاد، فَإِنَّ أَبَاهِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ»

«با کنیزانی که از آنها فرزند دارید ازدواج نمایید چون من به تعداد شما در قیامت مباهات می‌کنم.»
امام احمد این حدیث را هم روایت کرده و ترمذی در جامع به آن اشاره کرده و در مجمع الزوائد گفته است که در بین راویان جریر بن عبدالله العامری وجود دارد که ثقه دانسته شده اما ضعیف می‌باشد.

مَعْقِل بن یَسَار می‌گوید: مردی نزد پیامبر (صلی الله علیه وسلم) آمد و گفت: زنی زیبا و با خانواده را در نظر دارم اما بچه‌دار نمی‌شود آیا با او ازدواج نمایم؟ فرمود: نه، سپس برای بار دوم مرد نزد پیامبر (صلی الله علیه وسلم) آمد و درخواستش را مطرح کرد، پیامبر (صلی الله علیه وسلم) دوباره او را منع کرد، بار سوم که درخواستش را بیان کرد ایشان فرمود: «تَزَوَّجُوا الْوُدُودَ الْوُلُودَ فَإِنَّ مَكَاثِرَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ» «با زنان مهربان و زائو ازدواج نمایید چون من به تعداد شما (در قیامت) مباهات می‌کنم.»
ابوداؤد و نسائی حدیث را روایت کرده و حاکم نیشابوری آنرا صحیح دانسته است.

در این مورد احادیث زیادی نقل شده که در روایت بعضی از آنها راویان ضعیف وجود دارد، اما مجموعه‌ی آنها بیانگر تشویق به ازدواج و خصوصاً با زنان زائوست.
امام غزالی اهداف ازدواج را اینچنین برشمرده‌اند:
ازدواج باعث تقویت حسن دینداری و نابودی مکر شیطانهاست و دژی محکم در برابر دشمن خدا و سبب

فزونی جمعیت مسلمین است که پیامبر (صلی الله علیه وسلم) نزد سایر پیامبران (علیه السلام) به آن مباحثات می‌نماید.

و سپس نتایج و فواید آن را به خوبی ترسیم کرده و می‌فرماید: ازدواج پنج فایده دارد: تولد فرزند، فرونشاندن شهوت، تشکیل خانواده، زیاد شدن فامیل و جهاد با نفس جهت انجام امور یاد شده...

و می‌فرماید: هر کس برای حفظ ایمان و تولد فرزند ازدواج کند نزد خداوند پاداش دارد و آنرا چنین بیان می‌نماید:

۱- همنوا شدن با اراده‌ی خداوند در تداوم نسل بشر.
۲- بدست آوردن محبت پیامبر (صلی الله علیه وسلم) به علت برآوردن آرزوی ایشان در مباحثات به زیادی تعداد امت.

۳- رسیدن به برکت الهی و پاداش فراوان و آمرزش گناهان به سبب دعای فرزند صالح.

امام غزالی تأکید دارند که مورد اول، مهمترین و اساسی‌ترین فواید ازدواج نزد خردمندان است و مثالی ذکر می‌کنند که: فردی مقداری بذر و لوازم کشاورزی و زمینی مناسب در اختیار غلامش قرار داده تا در آن کشت نماید و مأموری هم بر او گمارده تا به کارش نظارت کند و او را تشویق نماید. حال اگر غلام تبلی و مأمور سستی کرد آیا نتیجه‌اش برای آنها خشم و تنبیه آن فرد نیست. خداوند هم مرد و زن را آفریده و به هر کدام ویژگیهای لازم را بخشیده و تمایل جنسی را برای زاد و ولد در

درویشان نهاده است، پس هر کس از راه صحیح خارج شود یا به آن بی‌توجهی نماید در حقیقت با سنتهای الهی ستیز کرده و سزاوار خشم و تنبیه خداست. آنچه روشن است قدیم الایام داشتن فرزند آرزوی انسان‌ها و حتی پیامبر (علیه السلام) و بندگان صالح خداوند بوده است.

و در آینده هم انسانها اگر سالم و تندرست باشند این آرزو و علاقه را خواهند داشت: ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا فَلَمَّا تَغَشَّيْهَا حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيًّا فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمَّا أَثْقَلَتْ دَعَوَا اللَّهَ رَبَّهُمَا لَئِنْ ءَاتَيْتَنَا صَالِحًا لَنُكَوِّنَنَّ مِنْ آلِ الشُّكْرِينَ﴾ (سوره اعراف: ۱۸۹)

«او آن کسی است که شما را از یک جنس آفرید، و همسران شما را از جنس شما ساخت تا شوهران در کنار همسران بیاسایند ولی (بسیار اتفاق می‌افتد که) هنگامی که شوهران با همسران آمیزش جنسی می‌کنند، همسران بار سبکی (به نام جنین) برمی‌دارند و به آسانی با آن روزگار را بسر می‌برند. اما هنگامی که بار آنان سنگین می‌شود، شوهران و همسران خدای خود را فریاد می‌دارند و می‌گویند: اگر فرزند سالم و شایسته‌ای به ما عطاء فرمائی از زمره‌ی سپاسگزاران خواهیم بود.»

وقتی که ابراهیم (علیه السلام) قومش را به یگانگی خداوند و بندگی او فراخواند و بر آزارشان بُردباری نشان داد و مقابل خواسته‌هایشان ایستادگی کرد و آنان او را به آتش انداختند و خداوند نجاتش داد او هم قوم و خدایان

دروغیشان را ترک کرد پس در پاسخ دعایش خداوند اسماعیل (علیه السلام) و اسحاق (علیه السلام) و پس از او یعقوب (علیه السلام) را به وی بخشید. ﴿رَبِّ هَبْ لِي مِنْ الصَّالِحِينَ﴾ (سوره صافات: ۱۰۰) «پروردگارا! فرزندان شایسته‌ای به من عطاء کن.»

خداوند ابتدا مژده‌ی تولد اسماعیل (علیه السلام) را به او داد و پس از آنکه رشد نمود و بزرگ شد وی را به قربانی کردنش امر فرمود. پدر نیز اطاعت از فرمان الهی را بر عشق به فرزند ترجیح داد و در اجرای دستور خداوند پایداری نشان داد و به پاس این بندگی و صداقت مژده‌ی تولد اسحاق (علیه السلام) را نیز که پیامبری از صالحان است دریافت نمود و این چنین نسل پیامبران در فرزندان ابراهیم خلیل (علیه السلام) قرار گرفت. و این پاداش بردباری او در برابر سختیهای بود که در راه دعوت به خدا تحمل کرد و به بهترین موفقیت در آزمایش الهی هم رسید.

فرزندان نعمتی هستند که دل انسان در پی آن بوده و آرزویش را دارد و می‌خواهد در تنهایی و گرفتاری آنیس و پشتیبان او باشند و سبب روشنی چشمانش در دنیا و آخرت گردند. چنانکه ابراهیم (علیه السلام) فرمود: «رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ» و زکریا (علیه السلام) فرزندان پاک و صالح از خداوند خواست: ﴿وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَى رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ﴾ (سوره انبیاء: ۸۹)

«و زکریا را (یاد کن) بدانگاه که پروردگار خود را به فریاد خواند (و گفت): پروردگارا مرا تنها مگذار (و فرزندی به من عطاء کن که در زندگی یار و یاور من و پس از مرگ برنامه‌ی تبلیغ را پیگیری کند. البته اگر هم فرزندی وارث من نشد باکی نیست، چراکه) تو بهترین وارثانی (و باقی پس از فناء مردمانی).»

و فرمود: ﴿ذَكَرَ رَحْمَتَ رَبِّكَ عَبْدُهُ زَكَرِيَّا ۝ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا ۝ قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا ۝ وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا ۝ يَرِثُنِي وَيَرِثْ مِنْ ءَالِ يَعْقُوبَ ۖ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا ۝ بَنَزَكِرًا إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ أَشْمُؤُهُ نَحِيٍّ لَمْ يُجْعَلْ لَهُ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا ۝﴾ (سوره‌ی مریم: ۲-۷)

«(این) یادی است از مرحمت پروردگارت نسبت به بنده‌ی خود زکریا (که ای محمد آنرا بر تو می‌خوانم).» در آن هنگام که پروردگارش را (در خلوتگاه عبادت) پنهانی ندا داد * گفت: پروردگارا استخوانهای من (که ستون پیکر من و محکم‌ترین اعضای تن من است) سستی گرفته است. و شعله‌های پیری (تمام موهای) سر مرا فرا گرفته است پروردگارا من هرگز در دعاهائی که کرده‌ام (از درگاه کرم تو) محروم و ناامید بازنگشته‌ام؛ (هم‌اینک نیز مرا دریاب) * (پروردگارا) من از بستگانم بعد از خود بیمناکم (چرا که در ایشان شایستگی و بایستگی بدست

گرفتن کار و بار دین را نمی‌بینم) و همسر من هم از اوّل نازا بوده است؛ پس از فضل خویش جانشینی به من ببخش. * از من (دین و دانش) و از آل یعقوب (ثروت و قدرت) ارث ببر، و او را پروردگارا (در گفتار و کردار) مورد رضایت گردان. * ای زکریا ما تو را به پسری مژده می‌دهیم که نام او یحیی است و پیش از این کسی را همنام او نکرده‌ایم (و شبیه او در صفات فضل و کمال و تقوا و صلاح نیافریده‌ایم).

و خداوند پاک و منزّه بندگان صالحش را با این اوصاف ستوده است که: ﴿وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا ۝﴾ (سوره‌ی فرقان: ۷۴)

«و کسانی که می‌گویند: پروردگارا همسران و فرزندانمان را به ما عطاء فرما (که به سبب انجام طاعات و عبادات و دیگر کارهای پسندیده، مایه‌ی سرور ما و) باعث روشنی چشمان ما گردند، و ما را پیشوای پرهیزگاران گردان (بگونه‌ای که در صالحات و حسنات به ما اقتداء و از ما پیروی نمایند).»

و در قرآن از زبان شعیب (علیه السلام) به قومش می‌فرماید: ﴿...إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا فَكَثَرَكُمُ...﴾ (سوره‌ی اعراف: ۸۶): «... بخاطر آوریده آن زمانی را که اندک بودید و خداوند شما را افزون کرد ...». پس سپاسگزار نعمت خداوند باشید که بر تعداد شما افزود و از آنان خواست که کُفران نعمت نکنند و حقّ خدا و حقوق

بندگان را رعایت نمایند و به پاس ازدیاد جمعیت مطیع خداوند و پیامبرش باشند.

**وصلی اللہ وسلم علی نبینا محمد وعلی آلہ
وصحبہ أجمعین.
وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمین.**